EUROOPA KOMISJON

Brüssel 21.9.2010
KOM(2010) 499 lõplik

KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE

Aastaaruanne nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 866/2004 rakendamise ja selle kohaldamisest tuleneva olukorra kohta

SEK(2010) 1094

SISSEJUHATUS

Nõukogu määrus (EÜ) nr 866/2004 ühinemisakti protokolli 10 artiklis 2 sätestatud korra kohta[1] (edaspidi „eraldusjoone määrus") jõustus 1. mail 2004. Selles määratakse kindlaks tingimused, mille alusel kohaldatakse ELi õiguse sätteid isikute, kaupade ja teenuste liikumise suhtes üle eraldusjoone, mis eraldab seda Küprose Vabariigi ala, mis ei ole valitsuse tegeliku kontrolli all, sellest alast, mis on tema kontrolli all. Kõnealuste õigusnormide tõhususe tagamiseks on nende kohaldamist laiendatud nimetatud alade ja Ühendkuningriigi idapoolse suveräänse baasipiirkonna vahelise piirini[2].

Käesolev aruanne hõlmab ajavahemikku 1. mai 2009 – 30. aprill 2010, kuid aruandeperioodi ühtlustamiseks kalendriaastaga hõlmab järgmine aruanne ajavahemikku 1. maist kuni 31. detsembrini 2010 (mis võimaldab muu hulgas kasutada aastastatistikat). Aruandeperioodi jooksul ei teinud komisjon ettepanekuid määruse muutmiseks ega võtnud vastu uusi otsuseid rakendusmeetmete kohta.

Komisjon on pidanud määruse rakendamisega seoses Küprose Vabariigi ja suveräänse baasipiirkonna asjaomaste ametiasutustega konstruktiivset tööalast dialoogi.

1. ISIKUTE ÜLEMINEK ERALDUSJOONEST

1.1. Eraldusjoone ületamine ametlikes piiriületuspunktides

Määrusega on kehtestatud stabiilne õigusraamistik, mille alusel küproslased, teised ELi kodanikud ja kolmandate riikide kodanikud saavad ametlike piiriületuspunktide kaudu vabalt eraldusjoont ületada. Eraldusjoone ületanud Küprose kreeklaste ja türklaste arv oli eelmise aastaga võrreldes veidi väiksem. Küprose Vabariigilt saadud andmete kohaselt ületas aruandeperioodil eraldusjoone valitsuse kontrolli all olevalt alalt Küprose põhjaossa minekuks 670 910 Küprose kreeklast (aasta varem 730 310) 175 671 sõidukis (aasta varem 193 909) ja Küprose põhjaosast valitsuse kontrolli all olevale alale minekuks 1 185 073 Küprose türklast (aasta varem 1 287 126) 424 537 sõidukis (aasta varem 451 334)[3]. Eraldusjoone ületanud teiste ELi liikmesriikide kodanike ja kolmandate riikide kodanike arv aga suurenes 66 %. Küprose Vabariigi politseilt saadud andmete kohaselt ületas aruandeperioodil eraldusjoone 1 228 880 teiste ELi liikmesriikide kodanikku ja kolmandate riikide kodanikku (aasta varem 739 097). 72 % kõnealustest isikutest (889 081) ületas eraldusjoone Ledra tänava jalakäijate piiriületuspunktis, mis avati 2008. aasta aprillis. Enamik sel perioodil Ledra tänava piiriületuspunktis eraldusjoone ületanutest olid teiste riikide kodanikud (peamiselt turistid).

Need andmed on üldiselt kooskõlas Küprose türgi kogukonnalt saadud andmetega, mille kohaselt ületas eraldusjoone valitsuse kontrolli all olevalt alalt Küprose põhjaossa minekuks 630 116 Küprose kreeklast 202 352 sõidukis ja Küprose põhjaosast valitsuse kontrolli all olevale alale minekuks 1 489 466 Küprose türklast 564 791 sõidukis.

---

1 ELT L 161, 30.4.2004, lk 128. Määrust on viimati muudetud nõukogu määrusega (EÜ) nr 587/2008 (ELT L 163, 24.6.2008, lk 1) – nn eraldusjoone määrus.

2 Vt eraldusjoone määruse põhjendus 3.

3 Küprose Vabariigi ametiasutused ei registreeri Küprose kreeklaste tagasipöördumist valitsuse kontrolli all olevale alale ega Küprose türklaste tagasipöördumist Küprose põhjaossa (vt VII lisa).

Eespool esitatud Küprose Vabariigi politsei andmed ei hõlma siiski andmeid isikute ega sõidukite kohta, kes ületasid eraldusjoone *Pergamose* ja *Strovilia* piiriületuspunktides Küprose põhjaosast suveräänsesse baasipiirkonda minekuks[4]. Suveräänse baasipiirkonna ametiasutused ei pea nimetatud kahe piiriületuspunkti kohta üksikasjalikku statistilist arvestust. Baasipiirkonna ametiasutuste hinnangul, mis tugineb Küprose türklastelt saadud andmetele, ületas eraldusjoone Küprose põhjaossa minekuks 97 395 Küprose kreeklast ning baasipiirkonna alale minekuks 556 382 Küprose türklast. Andmed puuduvad selle kohta, kas nimetatud Küprose türklased siirdusid suveräänse baasipiirkonna alalt edasi valitsuse kontrolli all olevale alale.

Otseselt piirületuskohtades töötavate Küprose Vabariigi politseitöötajate arv vähenes 67 isikult (2008) 63 isikule (2009) ning edasi 59 isikule (2010). Piiripunktides eraldusjoone igapäevase ületamisega seotud suurematest vahejuhtumitest ei ole teatatud.

1.2. Eraldusjoone ebaseaduslik ületamine ja varjupaik

Küprose Vabariigi politsei andmed ajavahemiku kohta 2009. aasta maist kuni 2010. aasta aprillini näitavad, et eraldusjoone ebaseaduslik ületamine Küprose põhjaosast valitsuse kontrolli all olevale alale minekuks vähenes 54 %. Valitsuse kontrolli all oleval alal peeti kinni 2 546 ebaseaduslikku sisserändajat (ei hõlma neid, kellel ei lubatud eraldusjoont piiriületuspunktides ületada), kusjuures eelmisel perioodil oli kinnipeetud ebaseaduslikke sisserändajaid 5 560. Valitsuse kontrolli all olevale alale sisenes otse 11 isikut ja idapoolse suveräänse baasipiirkonna kaudu 16 isikut, suurendades kinnipeetud ebaseaduslike sisserändajate arvu 2 573 isikuni. Küprose Vabariigi politsei tõi ühe võimaliku põhjusena välja Küprose majanduslangusest tingitud tööväljavaadete vähenemise. Enamik kinnipeetud ebaseaduslikest sisserändajatest olid Süüria, Iraani, Gruusia, Pakistani, Bangladeshi, Moldova Vabariigi[5] ja okupeeritud Palestiina territooriumi kodanikud (VIII lisa). Ebaseaduslikud sisserändajad peetakse tavaliselt kinni eraldusjoonel teostatava kontrolli käigus ja lennujaamades, kui nad üritavad Küproselt lahkuda. Rahvusvahelist kaitset otsivad kolmandate riikide kodanikud tehakse tavaliselt kindlaks politseijaoskondades varjupaiga taotlemisel.

Küprose Vabariigi politsei hinnang teede kohta, mille kaudu ebaseaduslikud sisserändajad valitsuse kontrolli all olevale alale saabuvad, põhineb samadel kriteeriumidel nagu eelnevatelgi aastatel ehk peamiselt dokumentidel (viisad, Türgi sisenemis- või väljumistempel passis või nn Põhja-Küprose Türgi Vabariigi „viisa” või „elamisluba”) ja sisserändajate esitatud avaldustel, kuid ka muudel tõenditel, näiteks Küprose türgi ajalehed ja Türgi rahatähed.

Küprose Vabariigis taotles varjupaika 1 311 isikut. Uus varjupaigamenetlus võimaldas lühendada protsessi kuuelt kuult kolmele kuule. Asjaomasel perioodil valitsuse kontrolli all olevale alale sisenenutest ei ole aga ühelegi isikule omistatud pagulasseisundit[6].

Enamik ebaseaduslikke sisserändajaid saabub valitsuse kontrolli all olevale alale Türgi ja Küprose põhjaosa kaudu (neli lennuliini 11 Türgi lennujaamast; parvlaevad neljast Türgi sadamast Kyreniasse ja Famagustasse). Samuti teatas Küprose Vabariigi politsei

---

4 Eraldusjoone määrus ei näe ette aruandluskohustust seoses sellise liikumisega.

5 Edaspidi: „Moldova”.

6 Käesoleval aruandeperioodil anti pagulasseisund mitmele eelmisel perioodil valitsuse kontrolli all olevale alale sisenenud isikule.

sisserändajate saabumisest Küprose Vabariiki kala- või kiirpaatidega (väidetavalt kaasnes sellega kuni 2 000 euro maksmine inimesi ebaseaduslikult üle piiri toimetavatele isikutele).

Küprose türgi kogukonnalt saadud andmete kohaselt peeti Küprose põhjaosas kinni 72 ebaseaduslikku Süüria sisserändajat. Kahele Süüria kodanikule ei antud luba eraldusjoont ületada ametlikes piiriületuspunktides, et minna Küprose põhjaossa. Võrdlusperioodi jooksul saadeti Küprose põhjaosast tagasi 619 isikut[7].

Latakia (Süüria) – Famagusta parvlaev käis ebaühtlaste ajavahemike tagant, st 16 korda ajavahemikul 15. aprill 2009 – 4. oktoober 2009. Kõnealuse ajavahemiku jooksul kasutas seda parvlaeva Küprose põhjaossa saamiseks ligikaudu 1 600 isikut (kellest 75 % olid Süüria kodanikud), vältides läbisõitu Türgist. Küprose Vabariigi ametiasutused kahtlustavad, et seda teed kasutas suur osa ebaseaduslikest sisserändajatest. Laevaühendus taastati juunis 2010. Küprose Vabariigi ametiasutused on kuulutanud Famagusta sadama tegevuse ebaseaduslikuks ja ametiasutused nõuavad jätkuvalt, et Süüria valitsus laevaühenduse katkestaks.

Piiriületuspunktides tagasi saadetud isikute arvu kohta täpsed andmed puuduvad, kuid Küprose Vabariigi politsei hinnangul saadeti asjaomasel perioodil tagasi 2 000 isikut.

Küprose Vabariigi ja Küprose türgi kogukonna politsei- ja sisserändeasutuste vahel puudub otsene koostöö. Pooled kohtuvad siiski ÜRO egiidi all kuritegevust ja kuritegevusega seotud küsimusi käsitleva tehnilise komitee raames, mille kontor on puhvertsoonis asuvas Nikosia lennujaamas. Tegemist on kuritegevuse vastase võitluse alase teabevahetuse mehhanismiga. Aruandeperioodil käsitleti ühiselt ühte juhtumit.

Küprose Vabariigi politsei sõnul on koostöö muude asjaomaste valitsusasutuste ja suveräänse baasipiirkonna ametiasutustega väga hea. Töö- ja sotsiaalkindlustusministeeriumiga koostöös tuvastati tööjõu kasutamise ühise järelevalve käigus 316 ebaseadusliku töölevõtmise juhtu.

Küprose Vabariigi politsei välismaalaste ja sisserändeosakonnas töötab 315 ametnikku, kelle käsutuses on 36 sõidukit. Lisaks sellele on seire teostamiseks olemas kaks täiesti töökorras helikopterit. Piiriületuspunktides on olemas nii ultraviolettseadmed kui ka ühendused valitsuse keskandmebaasidega (nt vastuvõetamatute isikute nimekiri, rahvastikuregister, sõidukite register jne) ning ühendus Küprose Vabariigi politsei intraneti ja internetiga.

Eraldusjoone kontrollimine hõlmab korrapäraseid ööpäevaringselt toimuvaid patrull-lende ja -käike. Patrullkäike (sõidukiga ja jalgsi) teevad selliste politseijaoskondade töötajad, mille kontrolli alla kuuluvad eraldusjoone läheduses asuvad alad[8]. Lisaks sellele patrullivad eraldusjoone lähedal iga päev Küprose Vabariigi politsei välismaalaste ja sisserändeosakonna töötajad ning piirkondlikud politseiüksused. Pergamose ja Pyla nõrgalt kontrollitud piirkonnas viibib alaliselt Küprose Vabariigi politsei Larnaka politseipiirkonna eriüksus (vt allpool idapoolse suveräänse baasipiirkonna punkt). Küprose Vabariigi politsei lennuüksus tegi asjaomasel ajavahemikul eraldusjoone kohal helikopteril ligikaudu 115 tundi patrull-lende. Nii patrullkäike kui -lende koordineerib Küprose Vabariigi politseiamet.

---

[7] Türgisse 351, Süüriasse 104, Moldovasse 57, Iraani 12, Nigeeriasse 10.

[8] Kohalikud politseijaoskonnad kulutasid eraldusjoone patrullkäikudele 24tunnise ajavahemiku jooksul ligikaudu 120 inimtundi.

Kuna eraldusjoont ei loeta välispiiriks, ei saa seadmete ostmist rahastada Euroopa välispiirifondist[9]. Küprose Vabariigi politseinikud osalevad siiski kõigis FRONTEXi[10] koolitusprogrammides, nt võltsitud isikudokumentide tuvastamist käsitleval koolitusel.

Idapoolne suveräänne baasipiirkond

Üldiselt on ebaseaduslik sisseränne idapoolse suveräänse baasipiirkonna kaudu aruandeperioodil vähenenud. Suveräänse baasipiirkonna ametnike sõnul on Küprose Vabariigi ja suveräänse baasipiirkonna tolli- ja sisserändeametite vaheline koostöö suurepärane. Aruandeperioodil ei antud eraldusjoone ületamise luba 1 174 isikule, kellest enamik olid Türgi kodanikud. Muud välismaalased olid turistid Ameerika Ühendriikidest, Austraaliast, Iraanist, Venemaalt, Iisraelist, Valgevenest ja Serbiast, kes sisenesid Küprose põhjaossa Tymbou/Ercani lennujaama kaudu ja ei olnud teadlikud Küprose Vabariiki sisenemise nõuetest[11].

Idapoolses suveräänses baasipiirkonnas peeti kinni 17 ebaseaduslikku sisserändajat, kellest kuus sisenesid valitsuse kontrolli all olevale alale seaduslikult, kuid jäid sinna pärast viisa aegumist edasi[12]. Ülejäänud 11 saabusid saarele Küprose põhjaosa kaudu ning ületasid eraldusjoone ebaseaduslikult[13]. Neist neli sisenesid Küprose põhjaossa Tymbou/Ercani lennujaama kaudu.

Ebaseadusliku sisserändega võitlemiseks teeb suveräänse baasipiirkonna politsei piiriületuspunktidest kaugemal juhuslikke riskihinnangule ja luureandmetele tuginevaid patrullkäike. Neid täiendavad suveräänse baasipiirkonna tolli- ja sõjaväeasutuste patrullkäigud. Suveräänse baasipiirkonna tolliametil on praegu umbes 40 operatiivtöötajat, kes töötavad kahe Pergamose ja Strovilia ametliku piiriületuspunkti töö tagamiseks ööpäevaringselt seitsmel päeval nädalas ja 365 päeva aastas.

Ajavahemikul 1. mai 2009 – 31. märts 2010 tehti suveräänse baasipiirkonna eraldusjoone piirkonnas 385 patrullkäiku. Päevas tehakse tavaliselt mitu sellist käiku. Suveräänse baasipiirkonna tolliasutusel on eraldusjoone ületamise tuvastamiseks soojuskujutise varustus (kaamerad, salvestusseadmed, jälitussõidukid). Nimetatud varustust kasutatakse korrapäraselt mitmes suure riskiga kohas. Kasutusel on ka narkootikumide ja lõhkeainete jälgede avastamise seadmed. Samuti kasutatakse piiriületuspunktides narkokoeri. Piiripunktides kasutatakse ultraviolettvalgusega passilugejaid.

Kohalikud elanikud ja põllumajandustootjad kasutavad siiani *Pergamose* külas või selle lähistel asuvaid mitteametlikke piiriületuspunkte, mis paiknevad osaliselt suveräänses baasipiirkonnas ja osaliselt Küprose põhjaosas ning mida on eriti raske kontrollida. Nagu on viidatud ka eelmistes eraldusjoont käsitlevates aruannetes, põhjustavad need mitteametlikud „piiriületuspunktid” jätkuvalt muret. Suveräänne baasipiirkond peab kõnealuse probleemi

---

9 Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 574/2007/EÜ, millega luuakse üldprogrammi „Solidaarsus ja rändevoogude juhtimine” raames Välispiirifond aastateks 2007–2013, ELT L 144, 6.6.2007, lk 22.

10 Euroopa Liidu välispiiril tehtava operatiivkoostöö juhtimise Euroopa agentuur.

11 Türgist 958, Ameerika Ühendriikidest 38, Austraaliast 31, Iraanist 27, Venemaalt 14, Iisraelist 12, Valgevenest 12, Serbiast 10.

12 Egiptusest 2, Süüriast 1, Nepalist 2, Hiinast 1.

13 Palestiinast 4, Süüriast 2, Iraagist 3, Egiptusest 1, Indiast 1.

kiirelt kõrvaldama kooskõlas 2003. aasta ühinemisakti protokolli nr 3 artikli 5 lõikes 2 sätestatud nõuetega[14].

2. KAUPADE ÜLEMINEK ERALDUSJOONEST

2.1. Kaupade väärtus

Vastavalt komisjoni määruse (EÜ) nr 1480/2004[15] artiklile 8 on Küprose türgi kaubanduskoda ja Küprose Vabariigi ametiasutused esitanud kord kuus aruande selliste kaupade liigi, koguse ja väärtuse kohta, millele on väljastatud saatedokumendid. Mõlemad aruanded hõlmavad kaupu, mis on toodud valitsuse kontrolli all olevale alale suveräänse baasipiirkonna ametiasutuste kontrolli all olevate *Pergamose* ja *Strovilia* piiriületuspunktide kaudu.

Küprose türgi kaubanduskoja aruannete kohaselt oli selliste kaupade koguväärtus, millele aruandeperioodi jooksul väljastati saatedokumendid, 6 267 082 eurot, kuid tegelikult kaubeldi kaupadega koguväärtuses 5 579 720 eurot[16].

Küprose Vabariigi ametiasutuste aruannete kohaselt vähenes tegelikult üle eraldusjoone viidud kaupade kaubanduslik koguväärtus 16,8 % (878 702 eurot) ja oli 5 232 328 eurot[17] (eelmisel aruandeperioodil 6 111 030 eurot); selle põhjustas peamiselt kartuliga kauplemise oluline vähenemine. Eelmistel aruandeperioodidel alates 2007. aastast oli kartul suurim üksikartikkel eraldusjooneüleses kaubanduses (kuni 30 % kaupade koguväärtusest). Halbade ilmastikuolude ja saagiks vajaliku sertifitseeritud seemnekartuli puudumise tõttu langes see näitaja käesoleval aruandeperioodil 14 %ni.

Kaubandusmaht oli suurim 2009. aasta mais ja juunis (726 836 ja 891 830 eurot), kusjuures nimetatud kahe kuu jooksul kaubeldi peamiselt esimese saagi seemnekartuliga, mis moodustas vastavalt 40 % ja 47 % nende kuude kaubandusmahust. Augustis vähenes kaubandusmaht järsult 342 033 euroni ning kõikus 2010. aasta aprillini vahemikus 240 000–480 000 eurot.

Kuigi kaupade liikumine valitsuse kontrolli all olevalt alalt Küprose põhjaossa ei kuulu eraldusjoone määruse reguleerimisalasse, on sellise kaubavahetuse maht aruandeperioodil Küprose kaubandus-tööstuskoja andmetel vähenenud 708 196 euroni (eelmisel perioodil 1 095 060 eurot). Seega moodustab kaupade liikumine valitsuse kontrolli all olevalt alalt Küprose põhjaossa 13,5 % vastassuunas toimunud kaubavahetusest (eelmisel aruandeperioodil 17,9 %). Hinnangute kohaselt ostsid siiski Küprose türklased 2009. aastal valitsuse kontrolli all oleval alal hulgi- ja jaesektorist kaupu 43 miljoni euro väärtuses, tuues need Küprose põhjaossa oma isiklikus pagasis. Sama summa kulutasid Küprose põhjaosa hulgi- ja jaesektoris Küprose kreeklased[18].

Küprose türgi kogukond kohaldab jätkuvalt kaubanduskorraldust, milles põhimõtteliselt kopeeritakse eraldusjoone määruses sätestatud piiranguid. Kõnealust korraldust ei järgita siiski järjekindlalt, mis takistab jätkusuutlike kaubandussuhete loomist. Küprose türklased on avalikult teatanud, et selle peamine põhjus on kohaliku majanduse kaitsmine. Mitmel juhul ei

---

14 ELT L 236, 23.9.2003, lk 940.

15 Komisjoni 10. augusti 2004. aasta määrus (EÜ) nr 1480/2004, ELT L 272, 20.8.2004, lk 3.

16 Vt käesoleva aruande I, II, ja III lisa.

17 0,09 % Küprose Vabariigi koguimpordist (2009. aastal 5,654 miljonit; allikas: Küprose Statistikaamet).

18 Allikas: *Economic Interdependence Project - Peace Economics Consortium*, Nikosia.

lubatud Küprose kreeklastest ettevõtjatel tuua tooteid üle eraldusjoone Küprose põhjaossa. Küprose kaubandus-tööstuskoda teatas komisjonile, et kreeklastest ettevõtjad panevad sellist kohtlemist pahaks.

2.2. Kaubaliigid

Ajavahemikul 2009. aasta maist kuni 2010. aasta aprillini kaubeldi enim selliste kivitoodetega nagu marmor, tellised ja kivi; neile järgnesid köögiviljad, värske kala ja ehitusmaterjalid[19]. Alles eelmisel aruandeperioodil lisandunud värske kalaga kauplemine kasvas peaaegu 150 % – 307 000 eurolt 760 000 eurole.

97 % eraldusjooneülesest kaubandusest oli saaresisene. Alates 2009. aasta detsembrist müüdi Ühendkuningriiki 41 206 euro väärtuses vanametalli (vask, alumiinium, teras) ning Indiasse terasejäätmeid, mille kaubanduslik väärtus oli 86 470 eurot. Need tehingud nõudsid ELi-siseste tehingute ja kolmandate riikide ekspordiformaalsuste jaoks valitsuse kontrolli all oleval alal registreeritud ettevõtja kaasamist. Küprose türgi kaubanduskoda teatas, et ELi-siseste tehingute puhul tuleb käibemaksu maksta kaks korda, nii valitsuse kontrolli all oleval alal kui ka kaupade sihtliikmesriigis. Komisjon uurib seda probleemi.

2.3. Rikkumised

Küprose Vabariigi ametiasutused teatasid aruandeperioodil 24 rikkumisest seoses kaupadega, mille kaubanduslik koguväärtus oli 34 110 eurot (alla 1 % eraldusjooneülese kaubanduse koguväärtusest). Asjaomaseid kaupu ei lubatud üle eraldusjoone. Kolmel juhul konfiskeeriti ja hävitati värske kala, kuna kõnealune kaup ei vastanud toiduohutusnõuetele ja oli inimtoiduks kõlbmatu. Ühel juhul loeti sõiduk ja kastid ELi pakendamisnõuetele mittevastavaks (kaubanduslik koguväärtus 2 016 eurot). Üldiselt saadetakse nõuetele mittevastavad loomsed saadused, näiteks kala, ELi eeskirjade kohaselt tagasi päritoluriigi veterinaarasutusse. Kuna Küprose põhjaosas puudub selline tunnustatud asutus, siis kõnealune kala konfiskeeriti ja hävitati piiripunktis. Edaspidi tuleks kaaluda selliste eeskirju eiravate saadetiste tagastamist Küprose türgi kaubanduskojale.

Kuuel juhul puudus jäätmete vedajal Küprose Vabariigi pädeva keskkonnaameti jäätmekäitlusluba. Kuuel juhul puudusid kivi ja klaasi vedajal vajalikud dokumendid ning kaheksal juhul ei olnud ehitusmaterjalid märgistatud vastavalt CE-märgise nõuetele.

Ehitusmaterjale käsitlevate juhtumite puhul, millele on viidatud eespool, osutas Küprose türgi kaubanduskoda erinevustele saadetiste kohtlemises. Ta märkis, et osa ehitusmaterjalide saadetistest ei saanud luba CE-märgise puudumise tõttu, samal ajal kui muud sama partii saadetised võis üle eraldusjoone viia.

2.4. Jätkuvad takistused ja raskused kaupade liikumisel

Eraldusjooneülese kaubanduse takistused on endiselt olemas. Küprose Vabariigi ametiasutused loevad varasemates aruannetes nimetatud kutseliste autojuhtide juhilubade ja tehnoülevaatuse kontrollkaartide probleemi lahendatuks. Küprose Vabariigi ametiasutused nõuavad, et valitsuse kontrolli all oleval alal peab veoauto puhul olema juhiluba ja tehnoülevaatuse kontrollkaart, mille tegemine on tasuta, kuid Küprose türgi kaubanduskoda ei pea seda nõuet põhjendatuks ning viitab asjaolule, et 2009. ja 2010. aastal tegi rohkem kui

[19] Vt käesoleva aruande IV ja V lisa.

3 000 Küprose türgi veokijuhist autojuhieksami ainult 48 ning selle läbis edukalt 39 juhti. Tehnoülevaatuse kontrollkaarti ei taotlenud ükski. Selle tulemusena ei saa Küprose türgi tarbesõidukid, eeskätt üle 7,5 tonni kaaluvad veokid ja bussid, ikka veel tervel saarel vabalt liikuda. Küprose Vabariigi ametiasutused ei tunnista erareisijateveosõidukite dokumente. See paneb Küprose türgi veoettevõtjad majanduslikult ebasoodsasse olukorda, sest üle 7,5 tonni kaaluvate vedude puhul peavad nad enamasti kasutama valitsuse kontrolli all oleval alal registreeritud sõidukeid, mis (omades Küprose türgi autokindlustust) võivad vabalt liigelda ka põhjaosas. Kui Küprose türklaste veokitel ja bussidel oleks lihtsam pääseda valitsuse kontrolli all olevale alale, aitaks see Küprose põhjaosa transpordisektoril tasakaalustatumalt areneda.

Edusammud puuduvad ka muu kaubanduse puhul. Nagu varasematelgi aastatel, teatavad Küprose türgi ettevõtjad endiselt raskustest valitsuse kontrolli all oleval alal asuvate kaupluste varustamisel oma kaupadega ning oma kaupade ja teenuste reklaamimisel valitsuse kontrolli all oleva ala ajakirjanduses. Need raskused kajastavad Küprose kreeklaste laialtlevinud vastumeelsust osta Küprose türklaste tooteid, mis kujutab endast seega psühholoogilist kaubandustõket[20]. Üle eraldusjoone toimuv salakaubavedu on vähenenud, kuid on siiski laialt levinud, kajastades eraldusjoone geograafilist eripära, mis võimaldab salakaubavedu kogu eraldusjoone pikkuses. Takistamaks teatavate hooajaliste kaupade, näiteks metsloomade ja -lindude ning pauguefektiga ilutulestikuvahendite vedu valitsuse kontrolli all olevale alale (ka idapoolse suveräänse baasipiirkonna kaudu), korraldatakse eraldusjoone lähedal asuvatel aladel kontrolloperatsioone. Konfiskeeriti ka sigarette, alkoholi, kaubanduslikus koguses värsket kala ja tigusid ning võltsitud tekstiiltooteid. Küprose Vabariigi ametiasutuste andmete kohaselt on salakaubaveo maht siiski vähenenud hinnaerinevuste vähenemise tõttu. Küprose Vabariigi politsei ja idapoolse suveräänse baasipiirkonna patrullid täidavad eraldusjoonel kahte ülesannet: võidelda salakaubaveoga ning ohjata ebaseaduslikku sisserännet. Piirkonnakohtutes algatati salakaubaveo eest 2008. aastal 12 kriminaalasja, 2009. aastal 11 ning 2010. aastal (kuni märtsini) 7 kriminaalasja. Enamik kaupu avastati ametlikes piiriületuspunktides: Pyla, suveräänne baasipiirkond, Zodia ja Potamia lähedal asuv puhvertsoon.

Puhvertsoonis asuva Pyla küla (eraldusjoone määruse artikli 4 lõige 10) Küprose türklastest elanikkonna tavapärase varustamisega seoses kontrollivad ja registreerivad baasipiirkonna ametiasutused ehitusmaterjalide, kala, sigarettide jne koguseid. Eraldusjoon jaotab naabruses asuva Küprose türgi küla Pergamose kaheks ning suveräänse baasipiirkonna poolel elavad Küprose türklased soovivad, et kaupade üle eraldusjoone viimisel tagataks neile samasugune kohtlemine kui Pyla külale, kuid see ei ole lubatud eraldusjoone määruse kohaselt, milles on nimetatud üksnes Pyla küla.

2.5. Kaubanduse soodustamine

Komisjon otsib jätkuvalt võimalusi, et edendada eraldusjooneülest kaubandust. Komisjon võib võtta vastu otsuse eraldusjoone määruse keelu tühistamise kohta, et võimaldada kauplemist uute täiendavate põllumajandussaadustega, peamiselt piimatoodetega (piim ja juust, jogurt, vadak), kui sõltumatute ekspertide läbiviidava piimatoodete ELi nõuetele vastavuse kontrolli tulemused on positiivsed. Küprose türgi kaubanduskoda on huvi üles näidanud ka kalakasvandusest pärit kala ja tigude vastu.

---

[20] Vt Hatay, Mullen, Kalimeri, „*Intra-island trade in Cyprus – Obstacles, oppositions and psychological barriers*”, Prio Cyprus Centre, 2008.

Lisaks sellele uurib komisjon võimalust muuta eraldusjoone määruse rakenduseeskirju[21] ja kaotada kohustus kasvatada kartulit otse sertifitseeritud seemnekartulist. See võimaldaks kaubelda teise saagi kartuliga, mida kasvatataks komisjoni määratud sõltumatute fütosanitaarekspertide järelevalve all, et tagada vajalik kindlus seoses teise saagi sordiehtsuse ja selle terviseseisundiga.

Nagu eespool punktis 2.3 nimetatud, keelati CE-märgise puudumise tõttu teatavate ehitusmaterjalide viimine üle eraldusjoone. Paljud Küprose türgi ettevõtjad ei teadnud Küprose Vabariigi uuest, 2009. aasta detsembris kehtestatud korrast, mille kohaselt tuleb tooted varustada CE-märgisega. Komisjon korraldas Küprose türgi kaubanduskoja esindajatele õppereisi Brüsselisse, et anda neile rohkem teavet CE-märgistust käsitlevate nõuete kohta, ning TAIEXi[22] seminari Nikosias, et jagada üksikasjalikku teavet CE-märgiste kohta ka Küprose türgi ettevõtjatele. Saatedokumentide keelenõuetega seoses nõustus Küprose turujärelevalveasutus sellega, et saatedokumendid võivad olla ingliskeelsed või türgikeelsete originaalide tõlked inglise keelde.

USAIDi rahastatava EDGE-projekti egiidi all kavandatakse mitu meedet, et soodustada eraldusjooneülest kaubandust. Need hõlmavad kahe kogukonna jaoks mõeldud vahekohtu loomist, kaubandust soodustavate ürituste korraldamist ja üksikasjalikke kaubandusanalüüse edasiste kaubandusvõimaluste leidmiseks.

3. JÄRELDUSED

Kontroll eraldusjoone ametlikes piiriületuspunktides on rahuldaval tasemel. Aruandeperioodil kinnipeetud ebaseaduslike sisserändajate arv vähenes eelmise aasta tasemega võrreldes rohkem kui 50 %, kuid kolmandate riikide kodanike ebaseaduslik eraldusjoone ületamine on jätkuvalt probleem. Komisjon on seisukohal, et ebaseadusliku sisserände probleemi aitaks lahendada see, kui Küprose Vabariigi ja suveräänse baasipiirkonna ametiasutused tugevdaksid veelgi piiriületuspunktide vahelise eraldusjoone valvet. Küprose Vabariik hoidub hoolikalt võtmast meetmeid, mille tulemusel muutuks eraldusjoon välispiiri sarnaseks.

Jätkuvalt põhjustavad muret suveräänse baasipiirkonna mitteametlikud „piiriületuspunktid”. Suveräänne baasipiirkond peaks selle probleemi kiiresti lahendama.

Käesoleval aruandeperioodil on üle eraldusjoone viidud kaupade koguväärtus esmakordselt pärast eraldusjoone määruse jõustumist 2004. aastal vähenenud (17 %, olles 5 232 328 eurot, võrreldes 6 111 030 euroga eelmisel aruandeperioodil). Selle peamine põhjus on kartuliga kauplemise vähenemine. Kartulikaubandust (väärtusega ligikaudu 700 000 eurot) arvesse võtmata oli eraldusjooneülene kaubandus stabiilne. Enim kaubeldi kivitoodete, köögiviljade, värske kala ja ehitusmaterjalidega. Eraldusjooneülese kaubanduse maht jääb siiski veel piiratuks ning see on osaliselt tingitud määruse enda piiratud reguleerimisalast.

Kaubandustakistused püsivad endiselt. Küprose türgi tarbesõidukid, eeskätt üle 7,5 tonni kaaluvad veoautod ja bussid, ei saa kogu saarel vabalt liikuda. Edusammud puuduvad ka muude mittetariifsete kaubandustõkete puhul.

---

[21] Komisjoni 10. augusti 2004. aasta määruse (EÜ) nr 1480/2004 artikli 3 lõige 1.

[22] ELi tehnilise abi infobüroo vahend.

Üle eraldusjoone toimuv salakaubavedu tundub olevat vähenenud, kuid on siiski veel ulatuslik.

Üldiselt võib teha järelduse, et eraldusjoone määrus on endiselt kasutuskõlblik alus, mis võimaldab isikute ja kaupade liikumist Küprose Vabariigi valitsuse kontrolli all olevale alale ja sellelt välja. Komisjon jätkab määruse rakendamise jälgimist.